

debreceni Szabó József

1826—1892

Az unitárius egyház küzdelmekben, de dicsőségben is gazdag majdnem négyszázados történetében az isteni Gondviselés mindig adott áldozatos lelkű egyháztagokat, akik fáradságos munkájukkal szerzett földi javaikat az egyház oltárára helyezték. Ez az unitárius erény nemcsak az ősi Székelyföldön, de a magyar rónán is kitermelte az áldozatos lelkek áldásos, egyházépítő és fenntartó gyümölcsét.

Emlékezünk Nyírség szülöttjéről, a magyar rónán született református papfiúról, néhai Szabó József debreceni polgárról, aki megismerve a szabad Erdélyt és annak szent földjén a nép szívéből sarjadzó, egyszerű és boldogító unitárius vallást: az unitárius egyház meggyőződéses tagjává lesz és végrendeletével bölcs előrelátással biztosítja a leendő debreceni unitárius egyházközség anyagi alapját már akkor, amikor Debrecenben, a kálvinista Rómában, rajta kívül alig két-három unitárius él.

De lássuk csak részletesebben is, ki volt Szabó József?

1826. évben a szabolcsmegyei Ibrány községben született. Atyja református pap volt, édesanyja pedig Székely Klára, az egykori híres, debreceni református főénekvezérnek a leánya. Elemi iskoláit Ibrányban, a négy gimnáziumi osztály a debreceni ref. kollégiumban végezte, amely után kereskedői pályára lépett. Előbb Debrecenben, majd Szatmáron, Kassán és Nagyváradon s végül Kolozsvárt és Budapesten volt alkalmazásban. Az 50-es években visszakerül Debrecenbe,

ahol üzletet nyit és kitartó szorgalmával, munkájával idővel szép vagyont szerez.

Kolozsvári és budapesti tartózkodása alatt megismerve az unitárius vallás hitelveit, azoknak tisztasága és boldogító volta oly mély benyomást gyakoroltak lelkére, hogy évek múlva, férfi korának delén lelkiindításból a ref. egyháztól megválva, Kolozsvárt az unitárius vallásra tért, amelynek élete végéig híve maradt, s az egyház ügyei iránt mindig meleg érdeklődést tanúsított. Jellemzésére idézzük 1892. évi január hó 12-én bekövetkezett halála utáni temetési szertartáson Péterfi Dénes, volt kolozsvári lelkész által mondott beszéd következő részét: „Távol voltál tőlünk és közel hajoltál! A szellem előtt nincs távolság, nincs korlát, nincs határ. Lelked hozzánk vonzott, hozzánk csatlakoztál. Emberek megszólása talán, ha nem is illetett, de tied közül, akik között éltél, akárhány tehetett fel kérdést e lépésed felett. Hozzánk csatlakoztál és láthatatlan kötelékekkel összefűzve, mindvégig híven mi velünk maradtál. Ami minket lelkesített, az lelkesített téged is. Ami reánk nézve felemelő, az emelte föl a te lelkedet is. Ami minket megfogva és megragadva tart, ami életünknek világossága, hitünk és reményünk központja, utainknak vezérlő, világító fénye: az egy igaz örök Istennek magasztos hite, az tartott fogva és megragadva, az töltötte be a te lelkedet is. És ez a hit ragadja meg áldozó szíved, midőn minden vagyonod az egy Isten tiszteletére szentelt hajlékra ajánlod, mely után nyugodtan szólasz aztán Uradhoz: „Most bocsásd el a te szolgádat békességgel!“

Igen, a debreceni Hatvan-utcai házastelket és az Onodi-dülőben lévő 21 hold legprímább minőségű földjét, tanyásbirtokát már 1887. évi november hó 16-án kelt írásbeli végrendeletével a leendő debreceni unitárius egyházközségre hagyja, azzal a kikötéssel, hogy a jövedelemből annakidején a városi telek utcai részére imaház (templom) építendő. Milyen bölcs előrelátás. Jött a világháború és a nagy megcsonkítás. Székely menekültekből és áttérőkből 1921 évben megalakul a debreceni unitárius leányegyház. És Szabó József jóvoltából a lélekben és hitben gazdag, de földi javakban szegény unitárius székely menekülteknak van mire megvetni lábaikat, s a gazdag hagyatéka jövedelméből és szegény unitáriusok filéireiből 1928 évben megépül az imaház az Egy Igaz Isten tiszteletére, amelynek falán márványtáblára vésett arany betűk örökítik meg a nemes hagyományozó emlékét. És megépülnek az Onoditanyán az új lakóház és gazdasági épületek is, hogy a birtok jövedelme rendeltetésszerű hivatását teljesíthesse. A felszentelés ünnepségén a zsúfolt imaházban bizonyára ott lebegett feletünk az örökhagyó szelleme s örvendezett az örvendezőkkal.

Hiányos volna ismertetésünk, ha nem mutatnánk arra is rá, hogy Szabó József említett végrendeletében különböző felekezetek iskoláinak, városi és kulturális intézményeknek bőséges adományokat juttatott. Ezzel is bizonyosságot tett arról, hogy ő lelkében is Krisztus hűséges követője, megértő, türelmes, igazán unitárius lelkületű ember volt.

A debreceni unitárius egyházközség aprajánagyja hálás kegyelettel őrzi az örökhagyó emléket, aminek kézzelfogható bizonyítékát nyújtotta azzal is, hogy a nagy jótevő és hozzátartozóinak a Hatvan-utcai régi temetőben porladozó hamvait 1939 évi május 7-én kegyeletes ünnepség keretében az új városi köztemetőbe helyeztette át.

E pár sorban, egyszerű gyöngé szavakkal kívántuk emlékedet szolgálni néhai Szabó József. Köszönjük az áldozatot és a példaadást, amelyet nekünk nyújtottál. Példaadásod legyen világító szövétnekünk. S tanuljuk meg abból, hogy a cselekvő hit az, amely hegyeket mozgat, könnyeket letöröl, templomokat épít s egyengeti Istenországának már e földön megvalósításának útjait.

Kelemen Béla